

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2024

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričeva knjižnica Ajdovščina pokriva območje gornje Vipavske doline (ta je ena večjih geografskih enot v Sloveniji), in sicer občini Ajdovščina in Vipava, kjer živi 25.678 prebivalcev. V letu 2024 bo knjižnica praznovala 160-letnico ustanovitve. Njena prizadevanja so ves čas usmerjena k širjenju in utrjevanju bralne kulture in bralne pismenosti prebivalstva. Posebni geografski, demografski, gospodarski, prometni, izobraževalni in drugi pogoji vplivajo tudi na samo organizacijo in delo knjižnice, na knjižnično mrežo in na njeno nabavno politiko. Skupno imamo pet enot, v vsaki občini po dve (Občina Ajdovščina: osrednja knjižnica in najmanjša enota Dobravlje; Občina Vipava: Vipava in Podnanos) ob tem še potujočo knjižnico, ki pripelje gradivo prebivalcem v oddaljenih naseljih. Z zaposlitvijo dodatne bibliotekarke smo uspeli v vseh enotah uvesti z Uredbo in z novim Pravilnikom o knjižničarski javni službi skladen odpiralni čas, povečujemo tudi število postajališč bibliobusa. Prilagajamo se novim univerzitetnim programom, srednjim in osnovnim šolam, waldorfskim skupinam, raznim skupnostim skupinam, oblikam izobraževanja za starejšo populacijo ter tujce.

Ob upoštevanju demografskih, geografskih, gospodarskih, prometnih, izobraževalnih in drugih značilnosti je delo knjižnice zavezano tudi razvojnim ciljem obeh lokalnih skupnosti.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

Povečevanje števila prebivalstva ter ustvarjanja novih delovnih mest od knjižnice zahteva dopolnjevanje in tudi spreminjanje nabavne politike. V dolini se je povečalo število prebivalcev, ki presega 25.000. Višja je izobrazbena raven vse bolj številnega prebivalstva in števila študentov v dolini (Univerza na Primorskem in Univerza v Novi Gorici, obe z oddelki v Ajdovščini in Vipavi), posledično se zvišuje izobrazbena raven in zahtevnost gradiva, po katerem povprašujejo potencialni uporabniki knjižnice. V ožjih mestnih središčih se kaže potreba po nabavi kvalitetnejše in zahtevnejše leposlovne ter tudi strokovne literature za razliko od manjših krajev ter vasi, kjer bi tako gradivo ostalo neizkoriščeno. Že drugo leto beležimo v knjižnici porast obiska ter izposoje gradiva, na široko smo odprli vrata že utečenim in novim dejavnostim, kar pa zahteva tudi specifično gradivo. Izračunana razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom v knjižnici kažeta na razmerje 50 % : 50 %. Knjižnica si prizadeva ujeti priporočilo (25 %) za delež gradiva za otroke in mladino v zbirki. Razmerja spreminjamo z načrtno nabavo in načrtnim odpisom. V letu 2024 bomo med-oddelčno izposojlo postavili na višjo raven.

Pri pripravi načrta upoštevamo in zasledujemo parametre, kot so skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, posodabljanje zbirke, vključno z zagotavljanjem e-knjig v slovenskem jeziku. Posebno skrb bo zavod namenil promociji zvočne knjige, vključno z usposabljanjem mentorjev posameznih skupin (domovi za starejše, VDC-ji itd).

Knjižnica bo v letu 2024 namenila nabavno pozornost 160-letnici knjižnice ter z drugimi pomembnimi obletnicami. Lavričeva knjižnica vendarle ostaja pri načrtovanju realistična. Tudi v 2023 ni mogoče doseči priporočil. Zato bomo še naprej uporabljali med-oddelčno izposojlo za uravnoteženje ponudbe gradiva.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe okolja in zagotavljanje dostopnosti

Knjižnica sledi gospodarskemu razvoju (živilska industrija, proizvodnja letal in letalnikov, farmacija in biotehnologija, gradbeništvo, turizem, vinarstvo ...) ter že močno prisotnega visokošolskega oz. fakultetnega izobraževanja. Razvojnimi projekti gospodarstva in vlaganjem v visoko tehnologijo v občinah ustanoviteljicah, ukrepom za razvoj turizma, vlaganjem v kmetijstvo in razvoj podeželja, v gradbeništvu in v razvoj javne infrastrukture bomo sledili tudi v prihodnje.

Na našem območju sta dva domova za starejše, Hiša dobre volje (medgeneracijska enota), CIRIUS, dva VDC-ja ... V obeh občinah opažamo na eni strani rast števila starejših, na drugi vse številnejše priseljene mlade družine. Pri nabavi gradiva ohranjamo uveljavljene ciljne skupine: otroke, športnike, pohodnike, starejše, ljudi s psihosomatskimi obolenji, tujce ... Posebno skrb namenjamo nabavi domoznanskega gradiva. Knjižnica še naprej upošteva potrebo po obveščenosti prebivalcev o socialnih, zdravstvenih pravicah, zaposlovanju socialnih in zdravstvenih transferih in nadomestilih. Pozornost namenjamo področju staranja, zdravja, skupinam in posameznikom, ki so tako ali drugače prikrajšani – gluhi in naglušni, slepi, slabovidni, osebe, ki jih opredeljujejo duševne motne ...)

Z vidika dostopnosti je pomembno, da knjižnica zagotavlja obseg odprtosti ali ga presega v vseh svojih enotah, kot ga predpisuje novi Pravilnik o knjižničarski javni službi.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

Lavričeva knjižnica izvaja številne dejavnosti in aktivnosti, med njimi so nekatere močno uveljavljene in prepoznavne, nekatere pa so lastni projekti knjižnice – na ene in druge je knjižnica upravičeno ponosna.

Pri odraslih izpostavljam projekti Primorci beremo, BILKA (lastni »Bralni Izziv Lavričeve Knjižnice Ajdovščina«), Beremo v naročju staršev, lastni bralni projekt »Razvajamo naše brbončice«, Knjižnico semen, mesečna Srečanja ob kavici, obiske dom za ostarele, Šenta, VDC-ja, bralni krožek za dijake škofijske gimnazije.

Pri otrocih izpostavljam projekti Rastem s knjigo, Rastem z e-viri, Spoznajmo knjižnico in ljudsko slovstvo, Poletavci in Naj Poletavci, obiski vrtcev, šol.

Pomembno je sodelovanje z Ljudsko univerzo (razni tečajji za tujce, PUM ...) ter drugimi zavodi in društvi, ki delujejo v našem okolju (Zavod BETA, Hiša mladih, KAŠ – Klub ajdovskih študentov ...). V sodelovanju z nekaterimi zavodi smo izpeljali skupne projekte iz naslova pomembnih osebnosti (s TRG-om Vipava projekt o Lavrinu, Herbersteinu in Vrtovcu), z Občino Vipava pa je zastavljeno programsko sodelovanje v medgeneracijskem centru. Znova uvajamo bralna srečanja za ŠENT. Zastavljeno je sodelovanje z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica.

Branje in bralno kulturo podpiramo in razvijamo z obiski avtorjev, literarnimi večeri,

predavanji, delavnicami ... Nadaljujemo s pripravo dogodkov, v letu 2024 bodo ti podpirali 160-letnico knjižnice s ciljem utrditi pomen javno dostopnega knjižničarstva za vse prebivalstvo.

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2024

Pri razporejanju gradiva v mrežo upoštevamo posebnosti območja in okolja, ki ga knjižnica pokriva in gravitacijskih enot: število in struktura prebivalstva, prostorske možnosti, odpiralni čas, lokacija enote, delovanje različnih ustanov in seveda finančni vidik. Po teh kriterijih seveda največ gradiva razporedimo v osrednjo enoto v Ajdovščini (odprta 49 ur/teden z dnevno dostopnostjo, središčna lega v mreži in približno enaka oddaljenost), najmanj pa v najmanjšo enoto z najkrajšim časom odprtosti Dobravlje. Podlaga za to so kadrovska dopolnitev in zaključek večletnih prizadevanj za daljšo odprtost enote v Vipavi ter Podnanosu.

Ker iz finančnih in tudi prostorskih razlogov ne moremo za vse oddelke nabaviti zelenega števila izvodov, se poslužujemo med-oddelčne izposoje. To bomo v letu 2024 okrepili in jo organizacijsko dopolnili.

Finančne možnosti se odražajo v obsegu nakupa in pri razporeditvi gradiva v knjižnično mrežo.

Preglednica 1: Podatki o stanju knjižnične mreže

Organizacijska enota / lokacija premične zbirke	Število prebivalcev ¹	Število enot knjižničnega gradiva na fizičnih nosilcih		Odprtost v letu 2023 / ur na teden	Načrtovana odprtost v 2024 / ur na teden ²
		Število enot v zbirki	Načrtovano število enot celotnega nakupa		
Osrednja knjižnica	13.500	100.357	2257	49	49
VIPAVA	4.800	26.694	655	30	30
PODNANOS	1.400	14921	368	10	10
POTUJOČA KNJ.	16.000	25.339	581	22	22
DOBRAVLJE	800	7912	125	4	4
		175.223	3.986	115	115

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

Glede na predvidena dodeljena sredstva se bo skušala Lavričeva knjižnica približati priporočilom, ki priporočajo razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom (okoli 50 % : 50 %) ter gradivom za odrasle in mladino (75 % : 25 %). Največ gradiva bomo nabavljali za osrednjo knjižnico v Ajdovščini, naša naslednja ključa sta odpiralni čas ter število aktivnih

¹ Za izračun števila prebivalcev uporabite podatke iz javne objave Statističnega urada RS o številu prebivalcev s stalnim prebivališčem po občinah na dan 1. januarja 2023 – 2023H1 (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05V1006S.px>).

² Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS, št. 29/03 in 162/22) v 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic naslednji:

- osrednja enota: 6 dni v tednu, najmanj 45 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih z več kot 2.500 prebivalci: najmanj 20 ur tedensko,
- krajevna enota v naseljih do 2.500 prebivalcev: najmanj deset ur tedensko,
- bibliobus: obisk vsakega postajališča najmanj enkrat mesečno,
- lokacija premične zbirke: najmanj štiri ure tedensko.

članov. Skrbeli bomo za aktualnost gradiva ter ob nabavi delali tudi načrtovan odpis. Kot rečeno, bo orodje za izravnavo tudi med-oddelčna izposoja. Razmerja bomo spremljali in se skušali priporočilom približati, koliko bo le mogoče.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka do 50%	Leposlovje do 50%	Skupaj 100%
Načrtovano	50 %	50 %	100 %

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa knjižničnega gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30%	Odrasli 70-75%	Skupaj 100%
Načrtovano	25 %	75 %	100 %

Elektronska knjiga, zvočna knjiga

Načrtujemo nakup 100 naslovov oziroma 100 licenc elektronskih knjig. Povečini kupujemo leposlovne knjige, povečuje pa se tudi delež strokovnih (prilagajamo se ponudbi in povpraševanju. V skladu z vključevanjem osnovnih šol v sistem elektronskih knjig povečujemo število dosegljivih naslovov domačih branj. Ocenjujemo, da bi bila rast izposoje višja, če se ne bi soočali s tehnično-tehnološkimi težavami edinega ponudnika, to je Beletrine. Elektronske knjige bomo plačevali iz dodeljenih sredstev pristojnega ministrstva.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

Do odstopanj pri nabavi prihaja predvsem zaradi neskladja med finančnimi zmožnostmi in načrtovanim nakupom. Občina Ajdovščina sicer povečuje dodeljena sredstva za nakup gradiva z rednim letnim zvišanjem za 1 %, medtem ko Občina Vipava doslej še ni povišala obsega sredstev, zato se njihov obseg v absolutnem znesku zmanjšuje. Veseli smo povečanega obsega sredstev s strani pristojnega ministrstva, zlasti v deležu, ki se nanaša na e-knjige in zvočne knjige.

Težave pa imamo zaradi pozno dodeljenih sredstev. Zato se zgodi, da je predmet financiranja tudi manj kvalitetno in nesubvencionirano gradivo, saj sredstva ustanoviteljev tekom leta prehitro porabimo. Zaskrbljujoča je tudi izrazito povečana vrednost knjige.

Priporočilom se knjižnica sicer skuša približati v čim večji meri.

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

Knjižnica sodeluje z izobraževalnimi, socialnimi in humanitarnimi, razvojnimi ustanovami ter organizacijami v okviru nacionalnih in lastnih projektov, odziva se na pobude drugih organizacij, inštitucij in društev: Srednje šole Venio Pilon, Škofijske gimnazije Vipava, šestih osnovnih šol v obeh občinah, waldorfske šole in vrtca v Ajdovščini in na Ustju, z otroškim vrtcem montessori v Vipavi, sodeluje z Ljudsko univerzo Ajdovščina, domovoma starejših, s Hišo dobre volje, z zavodom za usposabljanje CIRIUS, Otroškim vrtcem Ajdovščina, univerzama na Primorskem (fakulteta za zdravstvene vede v Izoli) in v Novi Gorici. Povezuje se z lokalnimi

društvi, podjetji, drugimi zavodi. Pred leti začeto sodelovanje z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih nameravamo okrepiti (srečanja staršev otrok v knjižnici, svetovalna pomoč društva knjižnici na področju opreme, označevanja, priprave spletne strani).

LKA opozarja na svoje zbirke in dejavnost skozi organizacijo dogodkov, predstavitve, projekte in bralne ter študijske krožke.

Z Občino Ajdovščino sodeluje pri izboru knjige, ki jo lokalna skupnost podeli tretješolcem. Nikakor ne smemo spregledati njenega založniškega dela, s katerim izpostavlja predvsem domoznanske tematike, vse izdaje pa tudi donira vsem splošnim knjižnicam v Sloveniji. Knjižnica je v letu 2024 povabljena s strani Občine Ajdovščina k sodelovanju v skupnem projektu s pobrateno občino Qilliano (Italija) in Fleurville (Francija), s poudarkom na kulturno-izobraževalnem področju.

Dobro sodeluje z osrednjo območno knjižnico V Novi Gorici ter s knjižnicami našega območja – Tolmin in Idrija. LKA aktivno prispeva k območnemu sodelovanju, kjer izpostavljam predvsem brezplačno medknjižnično izposajo, digitalizacijo, podatkovne zbirke, delavnice, razstave, projekt Rastem z e-viri, pa tudi z izmenjavo informacij.

Datum: 10. 11. 2023

Artur Lipovž,
direktor